

Migrációs irányok és motivációk a magyar meleg férfiak körében

Migration patterns and motivations among the hungarian gay community

Szabó Balázs Attila¹

<https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.12659>

Beérkezés: 2023.09.05

Átdolgozott változat beérkezése: 2024.04.09

Elfogadás: 2024.05.10

Összefoglaló: A cikk a magyar meleg és biszexuális férfiak migrációs jellemzőit mutatja be egy 1269 fős kérdőíves adatfelmérés eredményei alapján. Egyrészt vizsgálja a múltban történt migrációt a születési hely és a jelenlegi lakóhely között, másrészt jövőbeli költözési szándék esetén a költözés potenciális desztinációi is feltárulnak. A kutatás választ ad a tervezett lakóhely-változtatás okaira is, és összefüggést keres egyéb szociodemográfiai paraméterekkel. Az eredmények azt mutatják, hogy szexuális identitástól függetlenül az egyik legfontosabb migrációs motiváció gazdasági okból fakad. Ez beleillik a többségi társadalom általános migrációs trendjeibe. Ugyanakkor a meleg és biszexuális férfiak körében a gazdasági motiváció kiegészül a szexuális identitás megélésének és kiteljesedésének igényével. A választott migrációs célpontok többsége egyértelműen Budapesthez és nyugat-európai nagyvárosokhoz köthető, ami szintén nem csoportspecifikus, de megjelennek a többségi társadalom általános célpontjai közül kilógó új irányok is.

Kulcsszavak: migráció, LMBT, melegföldrajz, melegmigráció

Abstract: The article presents the migration characteristics of Hungarian gay and bisexual men based on the results of a questionnaire survey of 1,269 respondents. On one hand, it examines past migration between place of birth and current place of residence and on the other one, it explores potential destinations for future migration. The research also provides answers to the reasons for the planned change of residence and looks for correlations with other sociodemographic parameters. The results show that, irrespective of sexual identity, one of the main motivations for migration is economic-related. This fits in with the general migration trends in the majority society. However, among gay and bisexual men, the economic motivation is complemented by the need to experience and fulfil their sexual identity. The majority of the chosen migration destinations are clearly linked to Budapest and large cities in Western Europe, which is also not group-specific. Nevertheless, there are also new directions that stand out from the general destinations of the majority society.

Keywords: migration, LGBT, gaymigration, gaygeography, queergeography, gaystudies

I. Bevezetés

A migráció fogalma alatt a népesség ideiglenes vagy tartós helyváltoztatását értjük (Pirisi–Trócsányi 2019). A legtöbb helyváltoztatás fő oka a társadalmi helyzet megváltoztatásának igénye, ami fakadhat gazdasági, környezeti és számos más okból is. Ez a tanulmány egy speciális társadalmi szegmens, a magyar meleg és biszexuális férfiak földrajzi térben lezajló lakóhelyváltoztatását vizsgálja.²

Az Ipsos (2023) legújabb kutatásai szerint globálisan átlagosan a lakosság közel 9 százaléka vallja magát LMBTQ (leszbikus, meleg, biszexuális, transz és queer) személynek, melyből a melegek aránya kb. 3-4 százalék (Ipsos 2023). Ebben a generációk között nagy különbségek vannak, a fiatalabb generációk esetében magasabb az önmagukat LMBTQ csoporthoz tartozónak vallók aránya (Ipsos 2021, 2023). Az LMBTQ személyek migrációjára irányuló kutatások kiemelt fontosságúak, mivel a korábbi kutatások többnyire csak a heteroszexuális migránsokra fókuszáltak.

Jelen kutatás alapja egy magas elemszámú (N = 1269) online kérdőíves kutatás eredményeinek vizsgálata, melyet magyarországi LMBTQ személyek között végeztem. Az elemzésben a mintába került lesbikusok és transzneműek alacsony száma miatt csak a meleg és biszexuális férfiak válaszaira fókuszálok. A kutatás kétlépcsős megközelítésben vizsgálja a helyváltoztatást. Egyrészt, hogy a születési helyéhez viszonyítva az egyén jelenleg hol él, másrészt, hogyha tehetné, potenciálisan hova költözne. Utóbbit az illető jelenlegi lakóhelyéhez viszonyítjuk. A kutatás a migrációs szándék mögöttes okaira is igyekszik választ adni.

II. Szakirodalmi áttekintés

A legtöbb melegmigrációval foglalkozó tanulmányban alapvetően a vidéki melegek városokba áramlását vizsgálták. Egy városban sokkal szabadabban megtapasztalhatók a meleg identitáshoz fűződő igények. Ez az egyik fő (de nem kizárólagos) ok, amiért a melegek a rurális térségekből a városokba áramlanak. Országoként, nemzeteként eltérő lehet az identitáskeresés és -megélés mint migrációs tényező. A melegmigrációs kutatások döntő többsége a várost mint idealizált teret mutatja be, amely lehetővé teszi a nem heteroszexuálisok identitásának szabad megnyilvánulását (Blidon 2008, Cant 1997, Chauncey 1994, Weston 1995). E megközelítés szerint az elszigeteltségben élő és magányos vidéki meleg férfiak városi központokba költöznek, hogy felfedezzék szexualitásukat, teret adjanak annak és egy közösség részének érezhessék magukat a városi térben (Eribon 1999, Annes–Redlin 2012). Számos vidéki egyén próbál menekülni a konzervatív társadalomból, ahova született (Blidon 2008, Rubin 1993, Valentine–Skelton 2003, Weston 1995). A városok katalizátorokká váltak a kortárs meleg kultúrák felépítésében, míg a vidéki helyeket általában kulturális vákuumként írják le (Aldrich 2004, 2013, Knopp 1998, Mort 1995). Ez a vidékről városokba irányuló migrációs megközelítés any-

2 A tanulmány olyan helyváltoztatásokat vizsgál, melyek valamely közigazgatási határ átlépésével járnak. A településen belüli lakóhely-változtatás ugyan megjelenik a kutatásban, de mélységeiben az elemzés során nem tértem ki rá.

nyira beépült a kutatásokba, hogy ezzel egyben a melegek migrációjának forrásává is vált (Binnie 2004, Brown 2000, Cant 1997, Chauncey 1994).

A kutatások többsége a vidéki területeket a heteroszexuálistól, azaz többségi társadalométól eltérő szexualitások korlátozó helyeiként ábrázolja, ellentétben a városi területekkel, amelyeket úgynevezett felszabadító helyekként írnak le. Ezt az egyirányú megközelítést a melegmigráció kapcsán több oknál fogva is kifogásolta Gorman–Murray (2007), akik azzal érvelnek, hogy ez a megközelítés túlságosan leegyszerűsítő, és nem ad részletes nézetet a melegek mozgásának megértésére. Továbbá a vidékből városba irányuló megközelítés azt feltételezi, hogy a meleg identitástudat a vidéki területeken nem tud kifejlődni, és ahhoz városokba kell mennie az egyéneknek. Végül amellet is érvelnek, hogy a szexuális identitás a városi térben sem egy rögzült, fix dolog (Gorman–Murray 2007).

Tehát a tudományos kutatások fő sodorvonalától eltérve nem csak egy egyirányú vidék–város migráció létezik. Néhány kutató arra jutott, hogy például az Egyesült Államokban vagy Ausztráliában van egyfajta városokból vidékre költözés is a meleg emberek körében (Kirkey–Forsyth 2001, Smith–Holt 2005). Nem minden esetben a város a végső cél, ugyan a kezdeti szakaszban az identitáserosításban és -keresésben nagyon nagy szerepe van, de ez idővel elmúlik (Alexis–Meredith 2012). Annes és Redlin (2012) 30 amerikai és 15 franciaországi vidéki meleg férfival készítettek félig strukturált életútinterjúkat. Kutatásuk alapján sok vidéki meleg férfi számára a város elveszíti a kezdeti vonzerejét. Ennek az egyik oka – Annes és Redlin (2012) interjúi szerint – a városokban élő meleg férfiak elnöiesedésében rejlik, ugyanis a nagyvárosi szabadabb légkör lehetőséget teremt a férfiak femininebb megjelenésére, életmódjára (Annes–Redlin 2012). Így a városi tér iránti vonzalom megkérdőjeleződik, és egyszerre felszabadító és fegyelmező téré is válik. Felszabadító, mert lehetővé teszi az azonos neműek vágyainak kibontakozását, ugyanakkor a meleg identitás egy másik, életmód és megjelenés tekintetében femininebb formáját jeleníti meg (Annes–Redlin 2012). Ebben a kutatásban is egyetértenek azzal, hogy a vidéki melegek városi terekbe történő migrációja kulcsfontosságú az identitás kialakulásában, központi szerepet tölt be az életútjukban. A meleg és biszexuális identitásfejlődés legfőbb tapasztalati tere ilyen tekintetben a város, és éppen a kiteljesedés igénye indít el egy vidékről városokba irányuló migrációt (Annes–Redlin 2012). Ugyanakkor a város nem jelenik meg végpontként a vidéki meleg férfiak életében. A femininebb és felületes városi melegterek nem feltétlenül maradnak vonzóak egy vidéken maszkulinabb környezetben szocializálódott meleg férfi számára. Ennélfogva ez a környezet a vidéki meleg férfiakat olyan identitás felvételére kényszeríti, amelyben nem ismerik fel önmagukat. Ebből fakadóan a vidéki térbe való visszatérés ugyanolyan fontos a maszkulin meleg identitás megélése miatt (Annes–Redlin 2012). Ugyanakkor figyelembe kell venni az életút-perspektívát is, miszerint a családalapítás vagy a megállapodás fázisában már nem feltétlenül a nagyvárosi terek jelentik a vonzerőt a melegek számára sem (Wimark–Östh 2014).

A melegek és úgy általában az egész LGBTQ csoport szempontjából probléma, hogy a vidéki területek erősen heteronormatív terek maradnak, amelyek a heteroszexuális családi életmodellt és a sztereotip nemi szerepeket helyezik előtérbe, amelyek megkérdőjelezhetetlenek (Little 2003; Little–Panelli 2007). Ezen konzervatív nézet alól a magyar vidéki terek sem kivételek. D’Augelli–Hart (1987) szerzőpáros már több, mint 30 évvel ezelőtt arról írtak, hogy ez a heteroszexuális kontextus, a heteronormativitás az LGBTQ egyének társadalmon belüli elszigeteltségét tetézi. Továbbá sokszor a többségi társadalom reakcióinak és nyomásának következtében félelemmel és kényelmetlen szituációkkal társul. Ugyan a tanulmány amerikai és franciaországi társadalomra vonatkozik, de ebben a tekintetben, mivel a különböző polgárjogi mozgalmak hazánkban nem hatottak olyan nagymértékben, mint az említett országokban, következtethetünk arra, hogy Magyarországon, ha nem is erősebb a vidéknek ez a fajta hozzáállása, de legalább olyan mértékű, mint a nyugati társadalmakban (D’Augelli–Hart 1987).

A vidéki terek túlnyomórészt egy zárt környezetet jelentenek, ahol hagyományos férfi–női szerepek uralkodnak, és minden ettől való eltérést elítélnék (Campbell et al. 2006). Felmerülhet az ellentétes irányú migráció is abból kifolyólag, amikor éppen az elszigetelődés biztonsága miatt költöznek, menekülnek a melegek akár egy tanyára (Fellows 1996).

A városokba áramlás és a vidékre való visszaköltözés kapcsán érdemes megemlíteni egy olasz kutatást. A kutatásban egyrészt a fiatal LGBTQ olaszok olasz nagyvárosokból Berlinbe irányuló migrációját elemezték. Másrészt Róma és Milánó, mint a legnagyobb olasz városok esetében a belföldi olasz kisvárosok és vidéki terek felé irányuló migrációt vették górcső alá. Rámutat arra, hogy a melegek migrációjának oka a legtöbb esetben nem a szexuális identitás szabadabb megélése, hanem sokkal inkább az alacsony bérleti díjak, jobb munkalehetőség, szakmai önkiteljesedés voltak. Persze mindemellett az is nagy szerepet játszik, hogy egy nyitott, szabad légkör, kreatív környezet és társadalmi támogatás várja például Berlinben az oda költöző LGBTQ embereket.

A vidéki terekbe való visszaköltözés racionális és anyagi motivációjából fakadóan megkérdőjelezzük a meleg identitás felvállalásának döntő szerepét, amely a vidékről városokba irányuló melegmigráció egyik alapja. Ennek tükrében a kisméretű városok és a vidéki térségek is az önmegvalósítás és identitás-felvállalás színhelyévé válhatnak, ezzel hidakat képezve a szélsőségesen rurális és nagyvárosi élettér között (Cesare–Kaciano 2016). A városból vidékre való visszatelepülésre számos példa létezik. Wimark és Östh (2014) arról számolnak be, hogy a városok az egyedülálló melegek számára vonzóak, de párra találva a városi lét már kevésbé fontos a számukra. Az utóbbi időben sorra születnek olyan tanulmányok, amelyek nem egyértelműen vidékről városba irányuló migrációként értelmezik a melegmigrációt. Cesare–Kaciano (2016) interjúból kiderül, hogy ugyan korábban az egyének elköltöztek egy nagyvárosba, ahol az identitásépítés szakasza megtörtént, de később nem példa

nélküli a vidéki térségekbe való visszatérés, ahol már nyitottan felvállalva, új szemlélettel élik mindennapjaikat (Cesare–Kaciano 2016).

Szintén ide kapcsolódik Blidon–Guérin-Pace (2013) tanulmánya, melyben egy online kérdőíven keresztül 3500, magukat melegnek vagy lesbikusnak valló egyént kérdeztek meg Franciaországban. Megkérdőjelezik a „városba menekülés” egyirányú narratíváját, és rámutatnak arra, hogy a meleg és lesbikusok hajlamosak hasonló méretű városba költözni, mint ahol eddig laktak. A költözési motiváció itt is több tényező, többek között a munkalehetőségek, érzelmek, családi kapcsolatok befolyásolták őket a döntésükben, túlmutatva ezzel a szexuális identitásukhoz kapcsolódó szükségleteken (Blidon–Guérin-Pace 2013).

A migrációs motivációk kapcsán egy svédországi kitekintésben szintén azt láthatjuk, hogy a meleg férfiak migrációjának motivációja nem kizárólag az előbújáshoz, ön-maga, szexualitása megéléséhez kapcsolódik. Ugyan a migráció leggyakrabban tanulmányozott oka a szexuális identitásának megélése, felvállalása, mindazonáltal ennek a folyamatnak nem magához a városhoz van köze, sokkal inkább az adott helytől (születési hely, lakóhely) való eltávolodáshoz és a közösségi összetartozás érzésének megtalálásához. A városok általános vonzerő narratívája sokkal erősebb, mint, a szexuális identitás megélésének szerepe. A tanulás, a munkahely és karrier továbbá a család és a barátok, mint társadalmi kapcsolatok is nagyon fontos szerepet játszanak a migrációs döntésben, mely tekintetben Wimark és Östh (2014) nem találtak különbséget a heteroszexuálisok és a meleg fiatalok között (Wimark–Östh 2014).

A korábban említett okok mellett mind a gazdasági problémák, mind a politikai és társadalmi homofóbia lehetnek a migráció kiváltó tényezői, egymást akár erősíthetik is. A 20. századi Magyarország patologizáló modelljei a mai napig hatnak a társadalmi attitűdök és a nyilvános diskurzusok szintjén is. A jelenleg is állami támogatást élvező, egyoldalú szexualitást bemutató és kirekesztő modelleknek destruktív hatásai lehetnek (Takács 2018, Szegedi 2019). A mai Magyarországon az utóbbi években folyamatosan jelen van az LMBTQ téma a közbeszédben és a politikai porondon, továbbá a médiából is sűrűn előkerül az LMBTQ közösség legtöbbször negatív kontextusban, egyfajta veszélyként érzékeltetve a közösség tagjait. Gondolhatunk itt az Alaptörvény-módosításra is, ami kizárja a házasság fogalmából az azonos nemű párokat. Továbbá több olyan LMBTQ közösséget támadó intézkedés és az imént említett dolgok is hozzájárulhatnak az LMBTQ egyének negatív megítéléséhez, és ahhoz, hogy kevésbé komfortosan, feszélyezve érezzék magukat (Takács 2011, Gregor 2011). Ezek a negatív érzetek ráerősíthetnek a migrációs döntés meghozatalára.

Összességében az LMBTQ csoportról készült kutatások mentén kirajzolódnak a főbb problémák a meleg közösségre vonatkozóan is, melyek taszító tényezőként hathatnak a migrációs döntés meghozatalában. Magyarországon az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége által készített felmérés során szinte az összes LMBTQ csoport-

ra vonatkozó mutató rosszabb az EU-átlagnál. Magyarországon 34 százalék mondja azt, hogy csökkent az előítéletesség az LMBTQ emberekkel szemben az elmúlt öt évben. Ugyanakkor 41 százalék azt mondja, hogy az előítéletesség mértéke nőtt. Mindössze a válaszadók 5 százaléka gondolja úgy, hogy a kormány tesz azért, hogy az LMBTQ emberekkel szembeni előítéletesség csökkenjen. Összességében 2019-ben Magyarországon 49 százalék (EU: 42 százalék) érezte magát hátrányos megkülönböztetésben a felmérést megelőző évben. Magyarországon 35 százalék (EU: 38 százalék) nyilatkozott úgy, hogy a felmérést megelőző évben zaklatták, és a megkérdezettek 11 százalékát érték támadások azért, mert az LMBTQ csoporthoz tartozik (FRA 2020). A Háttér Társaság és az MTA Szociológiai Kutatóintézetének közös, 2010-es kutatása szerint minden harmadik válaszadó arról számolt be, hogy a szexuális irányultsága miatt tapasztalt diszkriminációt. Ezeknek az incidenseknek több mint egyharmada nyilvános helyeken, például tömegközlekedési eszközökön vagy az utcán történt. Továbbá a válaszadók 16 százaléka volt már homofóbiából fakadó erőszak áldozata (Karsai 2015).³

III. Célkitűzés

A kutatás két fontos kérdésre kíván választ adni. Egyrészt azt vizsgálja, hogy van-e különbség a többségi társadalom és a meleg társadalmi csoport vándorlási motivációi között. Tehát, hogy újlakóhely-választás esetén számít-e a meleg közösség számára, hogy az adott hely társadalma melegbarát, vagy mindössze az anyagi boldogulás, karrier, társas kapcsolatok a fő motiváló tényezők. A kutatás fő hipotézise, hogy van a melegbarát városokba történő költözésre egy világosan kinyilvánított mozgási szándék, és ezzel együtt a melegek társadalmi elfogadottsága jelentős tényező. Megvizsgálom azt is, hogy a költözési szándék hogyan függ össze a társadalmi elfogadottságból fakadó változókkal.

A kutatás másik célja, hogy feltáruljanak a migrációban részt vevő települések és településtípusok, az azok közti viszonylatok erőssége és iránya. Egyrészt vizsgálom, hogy melyek azok a migrációs irányok, amelyeket potenciálisan megjelölnek a magyar meleg férfiak, másrészt hogy a születési helyükhöz képest hol élnek ma a megkérdezettek, és mekkora a költözők aránya. A múltban lezajlott migráció esetében a településhierarchián belüli migrációs folyamatokra is fény derül.

Jelen kutatás témáját és célcsoportját tekintve is hiánypótló Magyarországon, hozzájárul ahhoz, hogy jobban megértsük a meleg közösség migrációval kapcsolatos viselkedésmintázatát. Magyarországon ilyen témában eddig kevés kutatást végeztek. A tanulmány kapcsolódik a melegek migrációjával foglalkozó, nemzetközi irodalomhoz, bemutatva egyes területek taszító, illetve a jóléti rendszerek vonzó

3 Háttér Társaság – LMBTQI kutatás 2023 (még nincs eredmény) – <https://hatter.hu/tevekenysegunk/kutatasok/lmbtqi-kutatas-2023>

szerepét olyan tényezők figyelembevételével, mint a különböző képzetek, vágyak, érzetek, identitástudatok, melyek elismertek a migrációs döntés befolyásolásában.

IV. Kutatási módszerek

IV.1. Kérdőíves lekérdezés

A kutatás egy kérdőíves felmérésen alapul (1. sz. melléklet).⁴ Mivel célcsoportja a nehezen elérhető meleg társadalmi szegmens, így online kérdőíves módszerrel történt az adatfelvétel, amely a magyar társadalomra nézve nem reprezentatív, de a magas mintavételi számnak köszönhetően magára a magyar meleg csoportra vonatkozóan értékes információkhoz juthatunk. Az online adatfelvétel egyik hátránya a reprezentativitás hiánya, továbbá hogy a kutató nem ismeri a kitöltés körülményeit, és a kitöltés alapfeltétele valamilyen informatikai eszközzel való rendelkezés. Ebben az esetben például csak az internethasználó melegeket sikerült elérni.

A megkérdezés az ország legnépszerűbb névtelen meleg társkereső applikációján, a *Planetromeo*n történt. Ennek oka, hogy ezekben az online terekben, az anonimitás mögé bújva sokkal könnyebben érhető el a meleg közösség (Lubowiecki-Vikuk-Borzyszkowski 2016). A megkérdezetteket egyenként kerestem meg egy privát üzenet formájában, melyben a kutatás menetét és tárgyát, valamint az adatvédelmi szempontokat ismertetve, egy bemutatkozást követően kértem az illetőt a kérdőív kitöltésére. A profilokat válogatás nélkül, véletlenszerűen választottam ki manuális módszerrel. Ezenfelül a hálóba kitöltési módszert is alkalmaztam. A kutatói profil virtuális helyszíne először Budapest volt, majd néhány naponta más-más megyeszékhelyre helyeztem át. Mivel a társkereső applikáció működése GPS-alapú is egyben, így nemcsak a profil helyszínén, hanem az azt körülvevő rurális területeken is sikerült kitöltőket találni. A cég felhasználóinak földrajzi elterjedésére jellemző, hogy azok a városokban vagy kisebb központokban tömörülnek. Egyrészt a kisebb települések esetében kevésbé maradhatna anonim az illető, másrészt arra is van opció, hogy a GPS pozícióhoz képest 100 km-es sugarú körben a felhasználó manuálisan adjon meg egy tartózkodási helyet. Az illető lakóhelyére a saját válaszaiból tudtam csak következtetni, hiszen a kitöltés során az imént említett pozíciókat az adatfelvétel nem tartalmazta. A megkérdezés 2020. január és március között zajlott, és a koronavírusra való tekintettel kiemelttem, hogy a válaszadás során a járvány előtti időszakra gondoljanak. A lekérdezés során a válaszadóknak privát üzenetben lehetőségük volt segítséget kérni. Az online megkérdezés módszere az elérések számát tekintve kielégítő volt.

A *Planetromeo* cég által készített 58 843 fős 2018-as, meleg és biszexuális férfiak körében végzett kutatás egyes kérdései inspirálták a kérdőívem összeállítását

4 Szexuális irányultsági alapon való elkülönített hivatalos statisztikák sok más országhoz hasonlóan Magyarországon sincsenek, mivel a szexuális identitás védett adatnak minősül. Az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége 2008 óta foglalkozik külön az LMBTQ menekültekkel, és később az EU-ban is felismerték, hogy a szexuális identitás is lehet a migráció fő oka (Levis 2023). Azonban az emberek szexuális identitására vonatkozó adatok nem reprezentatív és nehezen hozzáférhető adatok lennének, valamint itt a tényleges kényszer migrációról van szó olyan országokban, ahol az LMBTQ embereket akár halállal vagy börtönbüntetéssel sújtják.

(PlanetRomeo 2018). A kérdőív elkészítése után egy tízfős tesztelést végeztem pécsi meleg és biszexuális férfiak körében. Ezt követően kisebb javítások után kezdtem meg a tényleges lekérdezést. A válaszadás anonim és önkéntes volt. Az LGBTQ válaszadók teljes száma 1500 volt, melyből adattisztítás után 1473 hasznos kitöltés maradt. A mintában a női/leszbikus válaszadók száma elenyésző volt a férfiakéhoz képest, ezért az elemzést a meleg férfiakra szűkítettem, így végül 1269 fő került a mintába. A minta főbb demográfiai paraméterek szerinti megoszlását az 1. táblázat mutatja be. Ez fontos abból a szempontból is, hogy egyrészt lássuk, kiket sikerült elérni a megkérdezés során, másrészt hogy ne vonjunk le téves következtetéseket a teljes LGBTQ csoportra vonatkozóan. Könnyen előfordulhat, hogy adott költözési döntés az életkorból vagy más demográfiai változóból fakad, és független a szexuális irányultságtól. A szociáldemográfiai jellemzők változásával a taszító „push” faktor is könnyen változhatnak (Valentine–Skelton 2003, Corbisiero 2013).

1. táblázat: A meleg és biszexuális férfiak válaszainak mintamegoszlása

Mintamegoszlás (N = 1269 fő)									
korcsoport	százalék	családi állapot	százalék	Iskolai végzettség	százalék	beosztás	százalék	felvállalás mértéke	százalék
18 év alatti	1	egye- dülálló	66	alapfokú	3	munkanél- küli	4	semeny- nyire	12
18–24 év	20	kapcso- latban	31	középfokú	55	alkalmazott	47	részben	56
25–39 év	51	család- os	2	felsőfokú	42	középvezető	15	teljesen	32
40–59 év	26	(gyer- mekkel)				vezető	8		
60 év feletti	2	elvált	1			vállalkozó	12		
						tanuló	13		
						nyugdíjas	1		

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

IV.1.1. Változók leírása

A kérdőíves lekérdezés jelen kutatást érintő három legfontosabb kérdése, hogy az illető hol született, jelenleg hol él, valamint amennyiben költözne, és már most mehetne, hova költözne, és miért. A válaszadók által megadott településneveket, országokat, térségeket többek között településhierarchia szempontjából kategorizáltam.

A születési hely és a lakóhely esetében a következő kategóriákat adtam meg:

- főváros (Budapest)
- nagyváros (100 ezer lakos felett)
- középváros (20–100 ezer lakos)
- kisváros (5–20 ezer lakos)
- község (5 ezer alatt)

- külföldi város.

Ebben a kérdésben a kisváros, középváros és nagyváros kategóriák összevonásra kerültek, továbbá a külföldön születettek kizárásra kerültek a vizsgálatból.

A potenciális migrációs célpontok esetében a kategóriák a következőképpen alakultak:

- településen belül
- agglomeráció
- hazai falu (vidék)
- hazai város
- hazai főváros
- európai nagyváros
- más kontinens.

Az imént említett opciókból szintén összevonásra került az „európai nagyváros” és a „más kontinens”, ezek együtt egy „külföld” kategóriát képeznek. Azonban ez esetben fény derül a településen belüli költözési szándéokra is, hiszen miután világosan kinyilvánították költözési szándékukat, a célhelynél megadhatták a saját településüket is vagy kiválaszhatták a „településen belül” kategóriát. Lényegében a kettő egy és ugyanaz, így az elemzésnél ezeket is összevontam. Tehát aki költözne és a következő kérdésnél a saját települését adta meg, az értelemszerűen településen belül váltana lakóhelyet.

A potenciális migrációs célterületek tételes bemutatásakor kiszűrésre kerültek azok a válaszok, amelyek során a kitöltők világosan kifejezték, hogy nem költöznek, de ennek ellenére megadtak valamilyen desztinációt (2. ábra). Mivel ez egy nyitott kérdés volt, és több választ is megadhattak, így az összes említett célterületet vettem alapul az ábrázolásnál.

Emellett a helyben maradás, illetve a költözés okaira is rákérdeztem, mely indokokat szintén szabad válasz formájában fogalmazhattak meg a kitöltők, melyek lettek kódolva. Ebből fakadóan 25 különböző kategória jött létre az okok vizsgálatánál, ezeket a 7. ábra szemlélteti. Ennek az ábrának az alapjai azok a Magyarországon élő meleg férfiak voltak, akik költözési szándékukat kinyilvánították, és meg is indokolták annak okát. Ezeket a kezelhetőség és az áttekinthetőség érdekében hét, illetve hat fő kategóriába soroltam be, melyek a következők:

a születési helyről a jelenlegi lakóhelyre költözés esetében:

- szexuális identitáshoz kapcsolódó okok
- gazdasági okok, szakmai fejlődés
- társadalmi kapcsolatok
- szubjektív érzelmi kötődés a helyhez
- életstílus, hely varázsa
- társadalmi vagy gazdasági lehetőség hiánya
- nem tudja;

a lakóhelyről a potenciális célhelyre történő migrációs szándék esetében:

- szexuális identitáshoz kapcsolódó okok
- gazdasági okok, szakmai fejlődés
- társadalmi kapcsolatok
- szubjektív érzelmi kötődés a helyhez
- életstílus, hely varázsa
- politikai környezet.

Természetesen ezek a kvalitatív eredmények, szabad megfogalmazású indoklások másféle csoportosításba is sorolhatók.

A kutatás kitér az egyén társadalmi helyzetének, boldogságának függvényében történő elemzésekre is. Ezekhez a kérdésekhez kapcsolódóan a válaszlehetőségek megadott kategóriákból álltak, melyek közül a kitöltő csak egyet választhatott. A potenciális külföldre vagy belföldre történő migráció elemzésekor a következő három kérdés mentén végeztem vizsgálatokat:

1. Érte-e Önt az elmúlt egy évben hátrányos megkülönböztetés, azért mert LGBT+ tagja?
2. Milyen mértékben vállalja fel másságát a mindennapokban?
3. Összességében mennyire érzi magát boldognak?

Az első kérdésnél eldöntendő választ adhattak. A második kérdésnél három kategória volt megadva: az első, amikor az illető semennyire nem vállalja fel, a második esetben részben felvállalja, és végül a harmadikban teljes mértékben felvállalja a szexuális identitását a környezete előtt. A harmadik kérdésre egy négyfokozatú Likert-skálán válaszolhattak, amelyen az egyes az „egyáltalán nem boldog”, a négyes pedig a „határozottan boldog” válaszokat jelentette.

További adalékként fontos tényező lehet a migrációs döntés meghozatalánál, hogy a motiváció mellett rendelkezik-e olyan mértékű jövedelemmel vagy iskolai végzettséggel, amely elősegíti a helyzetváltoztatásban. Az említett két kérdésből fakadóan azt is vizsgáltam, a magasabb iskolai végzettségűek vagy a nettó 200 ezer forint feletti jövedelemmel rendelkezők eltérnek-e az alacsonyabb iskolai végzettséggel/jövedelemmel rendelkezőktől. Természetesen a költözési szándék megvalósulását számos egyéb tényező is befolyásolhatja, melyekre nincs teljes rálátásunk.

IV.2. Térképes ábrázolások QGIS 3.16.14. szoftverben

Jelen esetben egy egyszeri, időben pontszerű adatfelvétel eredményei kerülnek térképezésre, a kérdőívben megadott földrajzi helyek alapján. Az ábrázoláshoz Európa országainak WGS-84 vetületű vektoros térképét használom alaptérképként. Angolul *origin-destination map*nek, magyarul leginkább áramlásterképeknek hívjuk ezt a fajta megjelenítési módot. A sugárirányú áramlási térképeken egyetlen forrás és több úti cél közötti kapcsolatok jeleníthetők meg. Az adott mozgást úgy jeleníti meg, hogy a külön vonalak az adott kiindulási pontból sugárirányba vezetnek ki. A sugárirányú áramlásterképe-

ket objektumok különböző területek közötti mozgásának bemutatására használják (Graser et al. 2019). Ebből fakadóan a népesség térbeli mozgásait is jól képes bemutatni. A népességet egy áramlási vonalnak, irányvektornak tekintik. Ezzel lehetővé válik a vizualizációja annak, hogy jelen kutatás esetében Magyarországon a meleg és biszexuális férfiak potenciálisan hova költözzenek. Ezek a vonalak nem tényleges utakat jelölnek, csak szimbolizálják az irányokat. Mindemellett a vonalak, illetve nyilak vastagságával az adott viszonylat népszerűségét, intenzitását is megmutatja (Chang 2012). Minél több az adott irányból adott irányba tartó válaszok száma, a vektor annál vastagabb.

IV.3. Statisztikai elemzések

A migrációs szándékot és annak okait bináris logisztikus regressziós modellel vizsgáltam. A regresszióelemzés egy 543 fős mintán került lefuttatásra. Az elemszámban a kérdőívet kitöltő 1269 emberhez képest a csökkenés főleg a migrációs ok változó miatt következett be; a többi kérdéshez képest magas volt azok aránya, akik erre a kérdésre nem válaszoltak. A legjellemzőbb költözési ok az életstílusváltás volt. Az életstílusváltás kategóriába a következő válaszok tartoztak: magasabb életszínvonal, élhetőség, fejlettség; más kultúrák megismerése; nagyvárosi élet, nyüzsgés; klíma, időjárás; több lehetőség; kalandvágy, kíváncsiság; szabadabb életstílus. A kategorikus változók közötti kapcsolatok feltárására keresztábra-elemzéseket is használtam.

V. Eredmények

V.1. Jelenlegi lakóhely a születési helyekhez viszonyítva

A születési helyhez viszonyított jelenlegi lakóhely egy múltban lezajlott migrációs folyamatot tár fel. Ebben az esetben megmutatja azt, hogy az elért minta tagjai milyen szinten és dimenzióban voltak mobilisak az eddigi életük során. Ugyanakkor nem derül fény a visszatelepülésekre, azaz arra, ha valaki időközben már ugyan elköltözött, de aztán visszatért. Ugyanígy nem ad információt arról sem, hogy a településen belül vagy alsóbb települési szinteken milyen mozgások voltak.

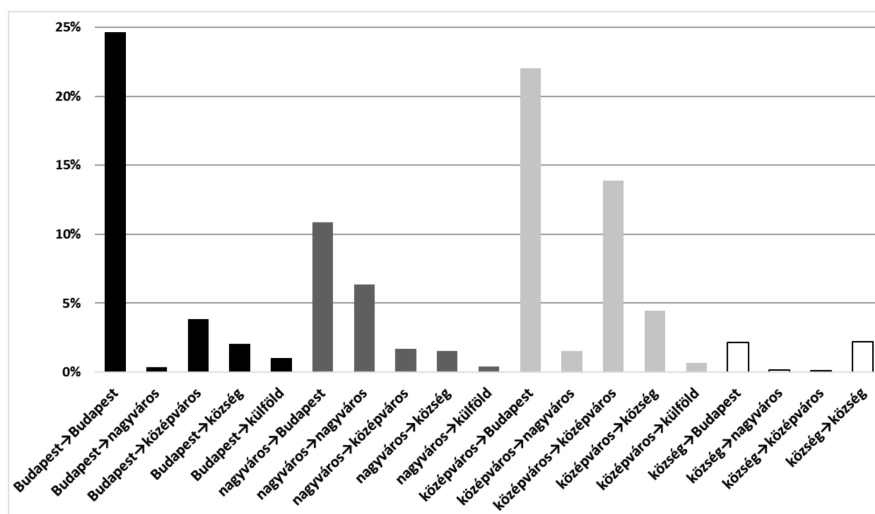
Az 1. ábrán bemutatott eredményekből láthatjuk, hogy a fő mozgási irány lényegében minden településről a fővárosba, Budapestre vezet. A vizualizációból nem, de a kutatásból kiderült, hogy a másik csomópont Pest megye, mely vélhetően a budapesti agglomeráció településeihez köthető. A külföldre vándoroltak aránya az összes mozgáshoz viszonyítva elenyésző. Tehát elmondható, hogy a múltban lezajlott migráció a magyarországi melegek körében döntően belföldi volt. Azon belül is Budapestre és a nagyvárosok közvetlen környezetébe irányult. Ez az általános „vidék-főváros” irányú migráció nem speciális jellemvonása a vizsgált csoportnak, a többségi társadalom esetében is ugyanezek az irányok figyelhetők meg. A melegek migrációjával foglalkozó legtöbb nemzetközi tanulmány is igazolja ezt a fajta, vidékről városokba irányuló narratívát (Eribon 1999, Annes–Redlin 2012, Valentine–Skelton 2003). Világosan látszik, hogy a megtartó szerepe leginkább Budapestnek (közel 25

százalék) és a középvárosoknak (például: Komárom, Komló, Szekszárd) (14 százalék) erős, szemben a nagyvárosokkal (például: Pécs, Győr), amelyeknél ez csak közel 7 százalékot ért el. A kis-, közép- és nagyváros kategóriák lélekszám szerinti meghatározása a módszertani fejezetben található. Közvetlenül a községekből külföldre senki sem vándorolt a mintából, ugyanakkor azoknak a száma, akik a községekből a fővárosba vándoroltak, megegyezik a községekben maradók számával.

Összességében a teljes mintából 61 százalék váltott lakóhelyet a születési helyéhez képest, ezzel szemben 39 százalék volt a helyben maradók aránya. A születési helyhez viszonyított lakóhelyváltások esetében döntően belföldi migrációról van szó, mindössze a költözők 3,6 százaléka költözött külföldre. Azoknál, akik maradtak, a településhierarchia csökkenésével egyenesen arányos a költözési hajlandóság. A költözők közül 17 százalék Budapesten, 61 százalék valamilyen megyeszékhelyen és 22 százalék kisebb városban vagy községben született. Ezzel szemben jelenleg 62 százalék Budapesten, 20 százalék valamilyen megyeszékhelyen és 18 százalék egyéb kisebb városban vagy községben él.

Az a feltevés, hogy a melegmigráció belföldi viszonylatai mindig azt eredményezik, hogy a mozgás egy olyan nagyvárosi terület irányába mutat, ami többféle kapcsolódási lehetőséget kínál az egyénnek (Chauncey 1994, Higgs 1999, Hubbard 2012), ebben a magyar vizsgálatban is megállja a helyét. Főleg, hogy Budapest egy meghatározó migrációs erőközpontja az egész Kárpát-medencének (Kincses 2023). A migrációs folyamat nyomán a város tehát a nyitottság helyeként jelenik meg.

1. ábra: A magyarországi meleg és biszexuális (férfi) közösség születési helye és a jelenlegi lakóhelye közötti kombinációk százalékos megoszlása. A születési helyek szerint, különböző árnyalatokkal csoportosítva. N = 1168 – 2020

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

A melegек esetében nem ritka, hogy az identitásérsítés fázisa után visszatérnek az eredeti lakóhelyükre (Gorman–Murray 2007, Cesare–Kaciano 2016). Azonban a településen belüli mozgásokkal vagy esetleges visszatelepülésekkel ebben a kutatásban nem foglalkozunk.

V.2. Potenciális költözési célterületek a jelenlegi lakhelyhez viszonyítva

Arra vonatkozólag, hogy hányan nyilatkoztak úgy, hogy költöznének a jövőben, egy háromfokozatú skálán 25,61 százalék *igennel*, 27,9 százalék *talánnal* és 46,49 százalék *nemmel* válaszolt. Így összességében saját bevallásuk szerint a minta 53,51 százaléka lehet potenciális migráns a jövőben. Közülük annál a kérdésnél, hogy „*Ha már most tudna költözni, akkor hova költözne?*”, 50,43 százalék nevezett meg valamilyen viszonylatot. A válaszadók 42,34 százaléka valamilyen belföldi migrációban gondolkozik, itt főként Budapest a célpont az ország minden részéről. A további 57,66 százalék potenciális külföldi célországa teljes mértékben a *nyugati civilizáció* országaira koncentrálódik, beleérve az észak-amerikai kontinenst is (2. ábra). Ebben a vonatkozásban elmondható, hogy a legjellemzőbb célországok egyben a világ leginkább melegbarát országai közé is tartoznak.⁵ Ezekben az országokban egyben az azonos nemű párkapcsolatok intézményesítettsége is magas fokú, mely a magasabb társadalmi elfogadottsággal is összefüggésbe hozható. Ezek nevezetesen Dánia, Hollandia, Svédország, Svájc, Norvégia, Finnország, Spanyolország, Belgium, Franciaország és az Egyesült Királyság (Takács–Szalma 2012). Egy-egy ország melegbarát jellegét számos felmérésből megtudhatjuk. Például a Nemzetközi Leszbikus, Meleg, Biszexuális, Transz és Interszex Szövetség (ILGA) vagy az Asher & Lyric kutatócsoport minden évben összeállítja és közzéteszi az országok LMBTQ közösségek szempontjából biztonságos vagy éppen veszélyes helyzetét rangsoroló listát.⁶ Magyarországon az LMBTQ emberek társadalmi elfogadottságának alacsony foka reális taszító tényezőként hathat az itt élő melegekre és az LMBTQ csoport más tagjaira is (Takács–Szalma 2020). Ugyanakkor a jelenleg vizsgált minta indoklásaiból tudjuk, hogy a migrációs szándék mögött nemcsak a nyitott elfogadó társadalom és a politikai berendezkedés áll, hanem ugyanolyan mértékben a magasabb kereseti és több munkalehetőség, tanulás vagy karrier utáni vágy.

A belföldi migrációs célterületek közel a minta felét teszik ki. Emellett, ha a külföldi országokat nézzük, jól látszik, hogy már nem csak a klasszikus Ausztria, Németország vagy az Egyesült Királyság az első úti cél, mint az általában a magyar társadalomról elmondható⁷ (Blaskó–Gödri 2014; Siskáné et al. 2017). Megjelennek olyan melegbarát, nyitott országok is, mint Spanyolország, Svédország vagy Franciaország (Jordi Calabuig 2022) (2. ábra). A tengerentúli célokat vizsgálva az sem egy általános

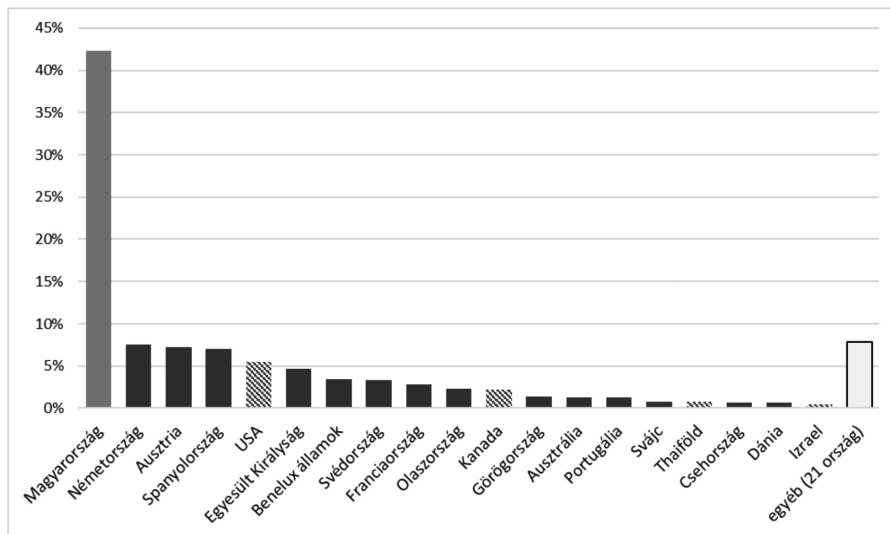
5 Rainbow Europe 2021 – <https://rainbow-europe.org/country-ranking>

6 Asher & Lyric Fergusson <https://www.asherfergusson.com/lgbtq-travel-safety/>

7 KSH – https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html

tendencia az összlakosságra nézve, hogy az USA és másodsorban Kanada ilyen határozottan kiugrik a célországok közül. Ezek lennének azok a specifikumok, amelyek különbséget mutatnak a magyar heteroszexuális és nem heteroszexuális társadalom migrációs döntéseiben.

2. ábra: A legnépszerűbb potenciális migrációs célok a magyarországi meleg és biszexuális férfiak körében 2020-ban (N=640). Jelmagyarázat: világosszürke: belföld; sötétszürke: Európa; sávozott: más kontinens; fehér: egyéb

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

A születési hely és a lakóhely vonatkozásában településtípusokra bontva a következő megállapításokat tehetjük. A fővárosunk egyértelműen megtartó szereppel rendelkezik, ami szintén jellemző még a kisebb városainkra is, melyek döntő többsége a budapesti agglomerációban helyezkedik el. A jövőbeli költözési hajlandóságnál már magasabb értékeket kapunk a településhierarchia alsóbb szintjeiről is, azonban itt is igaz, hogy a fővárosi lakosság sokkal mobilisabb. A városok kiugró értéke itt is az agglomerációs többséget jelenti. A célhelyek vonatkozásában elsősorban belföld a jellemző, amin belül a főváros, Budapest dominanciája kimagasló. Külföldi desztinációk esetében az európai nagyvárosok a leginkább vonzó migrációs területek (2. táblázat).

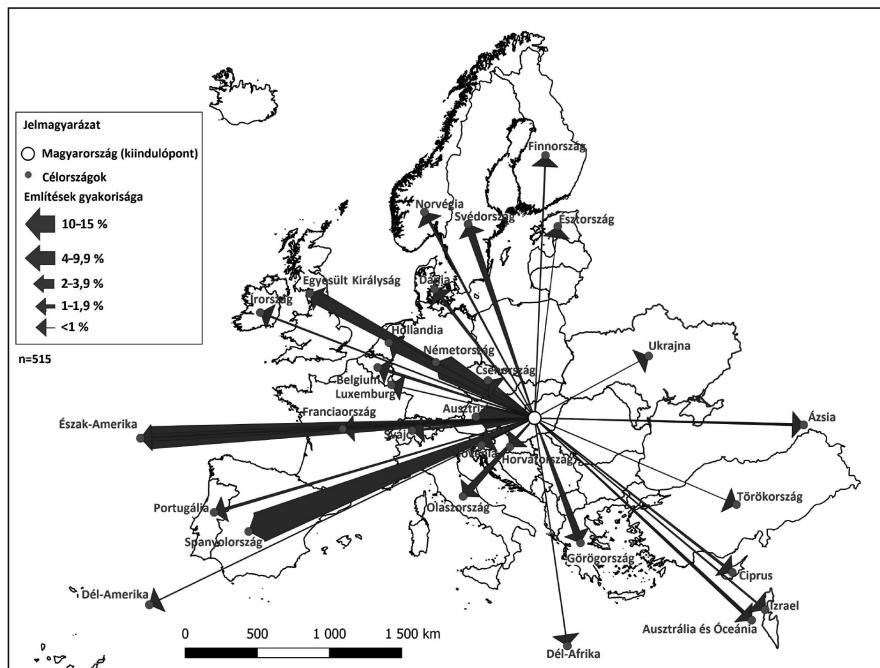
2. táblázat: A magyarországi meleg közösségen belüli maradók és költözők lakóhely szerinti megoszlása a településhierarchia tükrében. A táblázatban szereplő százalékok esetében a mintanagyság alapja az adott kategóriában szereplő válaszok száma. A költözni vágyók céljai. - 2020 (szerk. Szabó B.A.)

nem költözne (lakóhely)	százalék	költözne (lakóhely)	százalék	költözne (célhely)	százalék
Budapest	62,6	Budapest	45,6	más kontinens	10,7
megyeszékhely	11,1	megyeszékhely	11,1	európai nagyváros	38,5
város	15,7	város	23,4	egyéb külföld	7,1
község	8,1	község	15,3	Budapest	22
külföldi város	2,5	külföldi város	3,7	magyarországi város	9,7
				magyarországi falu/vidék	7,5
				agglomeráció	3,5
				településen belül	1
	100 százalék		100 százalék		100 százalék

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

A külföldi költözési célországokat bemutató sugárirányú áramlásterkép a 3. ábrán látható. A térkép alapját az a 640 fős minta adja, akik megjelöltek valamilyen külföldi migrációs célt. A nyilak vastagságából egyértelműen látszik a nyugat-európai irányba való eltolódás. Határozottan megjelenik a magyar összlakosságra is jellemző klasszikus Ausztria, Németország, Benelux államok és Egyesült Királyság irányvonal⁸ (Blaskó–Gödri 2014, Siskáné et al. 2017). Ugyanakkor figyelemre méltó másik két jelentős irányvonal megjelenése is, amely már felfogható a magyar meleg közösség sajátos migrációs elképzeléseinek. Nevezetesen Észak-Amerika kiugró értékei, melyek nagyobb részt az USA-t, kisebb részt Kanadát jelölik. Ezekon belül is nagyvárosi urbánus térségekre kell gondolni. A társadalmi elfogadottság és az azonos neműek közötti házasságról alkotott lakossági vélemények mentén jól meghatározhatók a melegbarát országok (Ipsos 2021). Ezek közé tartozik a másik legjelentősebb migrációs irány: Spanyolország, Európa egyik legbefogadóbb és melegbarátabb országa, amely pezsgő meleg kulturális élettel rendelkezik (Jordi Calabuig 2022). Itt városi szinten Barcelonát és a Kanári-szigeteket említették a legtöbben. Mérsékelt az érdeklődés az észak-európai országok iránt és néhány mediterrán ország felé is, mint például Görögország vagy Olaszország.

3. ábra: A magyarországi meleg közösség potenciális migrációs irányjai és annak mértéke áramlásterképben bemutatva – 2020

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

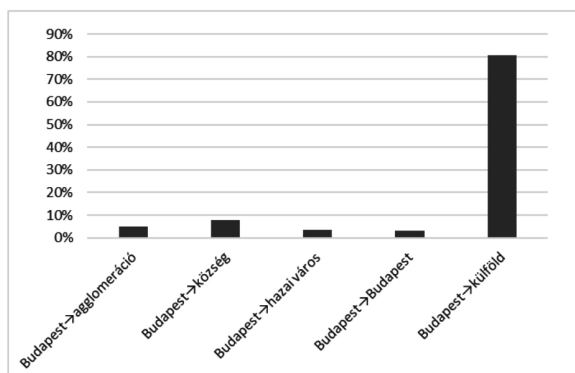
A válaszadók megadhattak országokat, illetve településneveket egyaránt. Amennyiben csak az említett településneveket vesszük számításba, egyértelműen kimagaslik Budapest, majd megjelennek a nyugat-európai fővárosok és más nagyvárosok, mint: Bécs, Berlin, London, Párizs, Barcelona, Amszterdam. Köztük elvéve egy-egy magyar megyeszékhely, mint Szeged, Pécs, Székesfehérvár, Debrecen és Győr. Ebből a sorból kilóg ugyan, de a nyugati társadalom városaihoz sorolhatóan megjelenik New York is. A minta itt csak azokból áll, akik egy-egy településnevet adtak meg a válaszadás során. Az világosan látszik, hogy az említett nyugat-európai nagyvárosok egyben melegbarát települések is (Szabó–Sümegehy 2023), azonban ez nem bizonyít ok-okozati összefüggést. Megállapíthatjuk, hogy a potenciális migrációs célvárosok közül a magyar meleg körében Budapest migrációs vonzereje településszinten is megkérdőjelezhetetlen. Ez össztársadalmi szinten is így van a magyarok körében (Kincses 2023).

A vándorlási szándék településtípusok közötti különbségeit vizsgálva azt látjuk, hogy általában véve a külföldre irányuló vándorlási szándék minden településkategóriában magasnak mondható. Ugyanakkor a Budapesten élők a döntő hányada, azaz 80 százaléka külföldre menne, ha elköltözne (4. ábra). A vidéki városainkban élők 38 százaléka Budapestre vándorolna, és 45 százaléka külföldre (5. ábra). A falvakban élőknel a legmagasabb Budapest vonzereje (közel 40 százalék), itt még a külföldet is

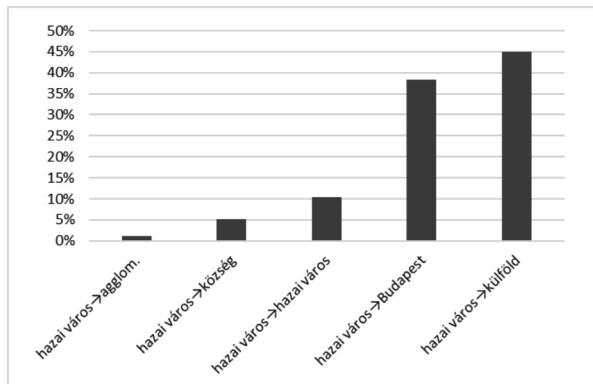
megelőzi (33 százalék), továbbá azt látjuk, hogy a helyben maradás ezekben a rurális településekben a legesélyesebb (6. ábra). A településhierarchia csökkenésével egyértelműen látszik, hogy a vándorlási hajlandóság – talán a képesség hiányában – egyre alacsonyabb fokú (4–6. ábra). A településhierarchia kapcsán felhívnom a figyelmet Béres-Deák (2015, 2022) kutatási eredményeire, amelyekben arra a következtetésre jutott, hogy a falusi szülők nagyobb hajlandóságot mutatnak a gyermekük szexuális orientációjának felvállalására a környezetük előtt, mint a kisvárosban élők. A kisvárosban nagyobb szerepet játszik ebben a döntésben a presztízs elvesztése, vagy a környezetükben élők elutasító véleményétől való félelem (Béres-Deák 2015, 2022). Azonban a jelen kutatás eredményei vizsgálják azt, hogy milyen mértékű összefüggés van a vidéki terek és a homofóbia mértéke között.

4. ábra: A Budapesten élő meleg és biszexuális férfiak térségszintű potenciális vándorlási céljai (N = 521). (szerk. Szabó B. A.)

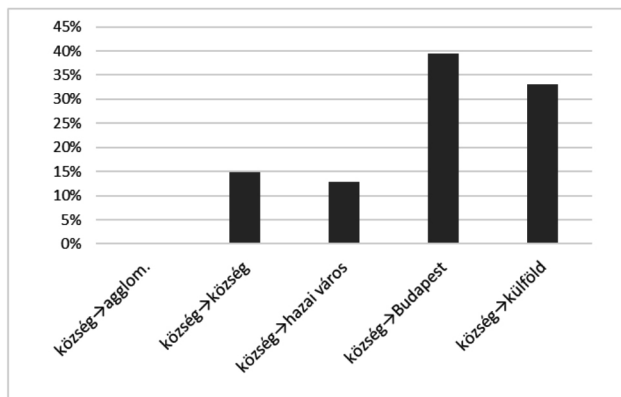
Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

5. ábra: A vidéki városainkban élő meleg és biszexuális férfiak térségszintű potenciális vándorlási céljai (N = 251)

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

6. ábra: A falvakban élő meleg és biszexuális férfiak térségszintű potenciális vándorlási céljai (N = 94).

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

V.3. A migrációs szándék okainak vizsgálata

A bináris logisztikus regresszió alkalmazása során a belföldre költözni vágyókat állítottam szembe a külföldre költözni vágyókkal, ahol az 1-es érték a külföldre költözést, a 0 a belföldre költözést jelentette (3. táblázat). Az életkor, a képzettségi változók és a költözési desztináció között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat. A lakóhely esetében, ahol aki a községhez képest a fővárosban lakik, az tízszer nagyobb esély-

lyel megy külföldre, mint belföldre, ez az összefüggés statisztikailag is szignifikáns. A község referenciacsoporttal összevetve azonban egyik-másik településkategória nem mutat szignifikáns eltérést. Azok, akik az identitásból fakadóan költöznének el, a referenciacsoportot alkotó életstílusváltás miatt költözőkkel szemben közel háromszor nagyobb eséllyel mennek külföldre. Szintén összefüggésbe hozható a külföldre való migrációs törekvéssel a politikai (ha valaki politikai ok miatt költözne, akkor a referenciacsoporthoz képest 19-szeres eséllyel megy külföldre) és a gazdasági (+78 százalékos esély) ok. Egy magyar összlakosságon végzett migrációs vizsgálatban a politikai helyzet a harmadik legfontosabb helyen szerepelt, mint taszító tényező (Siskáné et al. 2017). Azok közül, akiknek volt bármilyen negatív tapasztalata a szexuális identitás miatt, 71 százalékkal nagyobb eséllyel mennének külföldre, mint belföldre, azokhoz képest, akiket egyáltalán nem ért ilyen. A szexuális identitás felvállalásának vizsgálata esetében nincs szignifikáns kapcsolat. Ez arra is visszavezethető, hogy a jelenlegi minta 32 százaléka teljesen, míg 56 százaléka részben felvállaltan éli mindennapjait. Ez kimagasló egy korábbi, 2019-ben az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által készített felméréshez viszonyítva, ahol Magyarországon mindössze 32 százalék volt a teljesen vagy részben felvállaltan élők aránya az EU 47 százalékos értékéhez képest.⁹ A boldogság tekintetében gyenge kapcsolat mutatható ki az „egyáltalán nem boldog” és az „inkább boldog” válaszok és a külföldre költözés szándéka között. Tehát aki inkább boldog, az kisebb eséllyel menne külföldre, mint aki egyáltalán nem érzi magát boldognak. Ugyanakkor összességében mindegyik kategória esetében kicsi a külföldre, és magas a Budapestre irányuló költözési szándék.

9 FRA – EU LGBTI survey II. A long way to go for LGBTI equality – Country data, Hungary, 2020.

3. táblázat: Bináris logisztikus regresszióból származó esélyhányadosok. Független változó: külföldre/belföldre költözne

Vizsgált jellemző	OR ¹	95 százalék, CI ²	P-érték
Életkor	0,99	0,96; 1,01	0,2
Képzettség			
alapfokú	–	–	
középfokú	0,87	0,31; 2,41	0,8
felsőfokú	2,19	0,75; 6,43	0,2
Munkahelyi beosztás			
alkalmazott	–	–	
munkanélküli	0,77	0,28; 2,05	0,6
középvezető	1,55	0,76; 3,27	0,2
vezető	1,05	0,43; 2,62	>0,9
vállalkozó	1,84	0,87; 4,10	0,12
inaktív	1,03	0,57; 1,90	>0,9
Lakóhely			
község	–	–	
főváros	9,98	5,10; 20,2	<0,001
nagyváros	1,21	0,53; 2,78	0,70
középváros	1,79	0,85; 3,81	0,13
kisváros	1,38	0,59; 3,26	0,50
Ha költözne, mi annak az oka?			
életstílus	–	–	
identitás	2,88	1,74; 4,88	<0,001
gazdaság	1,78	1,01; 3,17	0,05
kapcsolatok	0,63	0,18; 2,21	0,50
politika	19,0	3,30; 3,63	0,01
Érte-e negatív megkülönböztetés azért, mert meleg?			
soha	–	–	
igen	1,71	1,11; 2,66	0,02
Felvállalás mértéke			
semennyire	–	–	
részben	0,77	0,38; 1,53	0,5
teljesen	0,77	0,35; 1,66	0,5
Boldogság foka			
egyáltalán nem	–	–	
inkább nem	0,48	0,17; 1,28	0,15
inkább igen	0,39	0,15; 1,01	0,06
határozottan igen	0,52	0,18; 1,46	0,2

¹OR = Odds Ratio²CI = Confidence Interval

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

A migrációs motivációk vizsgálatok a leggyakrabban említett vonzó tényező az elfogadóbb, nyitottabb társadalom volt. Korábban már említésre került, hogy a főbb költözési motiváció az identitástudathoz kapcsolódó indokon alapszik. Érdekes az okokra vonatkozó eredményeket egy másik, szintén egykori szocialista országban készült hasonló tanulmánnyal is összevetni. Ebben már elvándorolt lengyel melegeket kérdeztek meg kérdőíves formában az Egyesült Királyságban. Azt találták, hogy az ő esetükben is az egyik fő taszító okok közé tartozott a homofób hazai környezet, valamint a családtagok és barátok miatti migráció. Az egyesült királyságbeli lengyel meleg migránsok több mint negyedénél megjelent migrációs indokként a lengyel homofób környezet és az elfogadás hiánya.

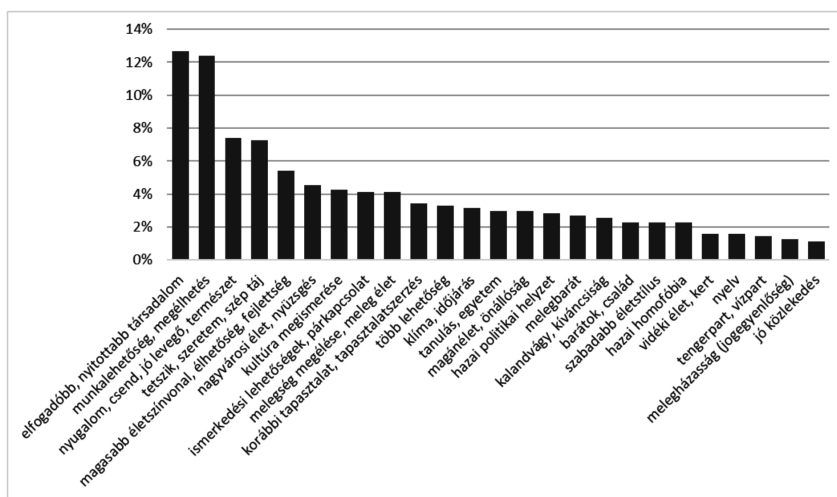
(Szulc 2019). Ez a relatíve homofób környezet a kelet-európai országokhoz hasonlóan Magyarországon is jelen van (Takács–Swart 2021, Fitzgerald et al. 2014). Visszatérve a saját eredményekre, a magasabb kereset, jobb munkahelyek lehetősége nem meglepő módon az első motivációs tényezők között van, lényegében ugyanolyan fontosságú, mint az előbb említett elfogadó társadalom (7. ábra). A lengyel tanulmányban a legfőbb ok (31 százalék) munkavállalás volt (Szulc 2019). A magyar összlakossággal összevetve a költözési motívációk nagyon hasonló képet mutatnak, mint a jelen kutatás eredményei. Ugyan ezek egy 2017-es tanulmányon alapszanak, érdemes összevetni az eredményeket, hiszen ebben pont a kivándorlási szándékot és a célországválasztást meghatározó vonzó és taszító tényezőket kutatták (Siskáné et al. 2017). A kivándorláshoz kapcsolódó legfőbb vonzó és taszító migrációs tényezők a magyar összlakosság körében a gazdasági, anyagi problémák és a megfelelő munkahelyek volt, amely eredmény nagyjából megegyezik a jelen kutatás eredményeivel (Siskáné et al. 2017). A magyarországi, főként a vidéki területek nagyban elmaradnak a környező országokban lévő vagy akár budapesti fizetésektől, munkalehetőségektől.¹⁰ A jobb munkahely és magasabb keresetek iránti költözési motivációt tekintve egyáltalán nem különböznek a meleg és biszexuális férfiak a többségi társadalom tagjaitól. Lényegében a főbb taszító tényezők egyben jól lefedik a Berényi (2006) által is sokszor használt szociálgeográfiai alapfunkciókat (Partzsch 1970). Ilyen a munka, a lakóhely (mely jelen esetben egy biztonságos tér), és hangsúlyosan megjelenik egy kevésbé emlegetett funkció, a közösséghez tartozás igénye, melyben az egyén identitása kiteljesedhet. Tehát a fő vándorlási motívációk a gazdasági okok és az önmaga, vagyis szexuális identitásának megélése voltak. Ezeket követően jelennek meg olyan motívációk, mint a nyugalom, csend, jó levegő, természeti környezet, valamint a táj szubjektív szeretete. Az összlakosság esetében szintén közepesen fontos tényezőként jelenik meg a természeti környezet, mint vonzó tényező (Siskáné et al. 2017). A magasabb életszínvonal, élhetőség, fejlettség, valamint a nagyvárosi életforma, más kultúrák megismerése is a közepesen fontos vonzó tényező a magyar melegek körében. Ugyanilyen fontosságú az egyén szexuális identitásának kiteljesedése és a szélesebb ismerkedési és párkapcsolati lehetőségek. Ez az eredmény itt kapcsolódik össze a korábban említett, melegek körében általánosnak mondható identitáserosítási és -kiteljesítési igénnyel. Ez az eredmény összefügg azzal, hogy a döntő többség Budapestre vagy nyugat-európai fővárosokba szeretne költözni.

Az egyértelmű költözési szándék nélküliek is megindokolták a maradásuk okát. A korábbi fejezetben már láthattuk, hogy a településhierarchia csökkenésével arányosan nő a maradni vágyók száma. Indokként legtöbbször csak valamiféle szubjektív érzelmi kötődés a tájhoz, ami megjelenik. Ők általában csak annyit válaszoltak, hogy „tetszik” nekik a hely, „szeretik”, vagy egyszerűen csak „jó ott”. Ugyanilyen szubjektív indokokkal magyarázza Siskáné et al. (2017) az összlakosságra vonatkozóan, a rurális térségekben élő, vándorlási szándékkal nem rendelkezők döntését. A következő megállapításokat a válaszok keresztábra-elemzéseire alapozom. Főleg

10 STATISTA - <https://www.statista.com/statistics/557777/average-annual-salaries-in-europe/> EUROSTAT <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3>

azoknál, akik önazonosan élnek és magasán képzettek, szignifikáns kapcsolat van a szexuális identitáshoz kapcsolódó indokokkal, mint amilyen az egyén önmaga megélése, kiteljesedése melegbarát környezetben vagy a különböző LMBTQ lehetőségek, magasabb ismerkedési esélyek. A költözésre vonatkozó anyagi lehetőség vizsgálatakor azoknak a száma, akik legalább középfokú végzettséggel és legalább 200 ezer forintos nettó jövedelemmel rendelkeznek, a teljes minta 28 százaléka. Akik valamilyen gazdasági vagy végzettségi szempont miatt kevésbé lennének képesek költözni, leginkább a lehetőség hiánya miatt, valamint a lakóhelyhez való szubjektív érzelmi kötődés miatt nem költöznek. Amennyiben viszont mennének, akkor a jobb megélhetés és több munkalehetőség a fő motivációja ennek a csoportnak. Akiknek saját bevallásuk szerint nincs lehetőségük a mobilitásra, elsősorban a munkalehetőség és gazdasági okok miatt mennének el. A helyekhez szubjektíven érzelmileg kötődők ugyanezért az oknál fogva költöznének el, ha mennének, „mert tetszik nekik”. A társadalmi kapcsolatok fontossága és a gazdasági okok miatt maradóknak más költözési motivációkkal kapcsolatban nem mutatható ki szignifikáns összefüggés.

7. ábra: A migrációs szándék okainak ismertetése, szabad válaszlehetőségek alapján. (N = 702)

Forrás: saját szerkesztés az adatfelvétel eredményei alapján.

Akik alacsonyabb jövedelemmel és iskolai végzettséggel rendelkeznek, valamint nem- vagy csak részben vállalják fel a másságukat, a megyeszékhelyek, maximum Budapest jelenik meg mint potenciális cél.

Az iskolai végzettség tehát befolyásolhatja a migrációs hajlandóságot. Az emberi tőke elmélet szerint a magasabb végzettségűek nagyobb valószínűséggel döntenek

a kivándorlás mellett (Blaskó–Gödri 2014). A felsőfokú végzettségűek esetében nagyobb motiváció a gazdasági ok, illetve a szakmai fejlődés. Ezzel ellentétben egyáltalán nem igaz rájuk az, hogy nincs lehetőségük költözni, nem motiválja őket a hely varázsa és a szubjektív kötődés a helyekhez, valamint a társadalmi kapcsolatok sem meghatározók. A középfokú és alacsonyfokú iskolai végzettségűek a legtöbb esetben nem tudtak megfogalmazni egy konkrét indokot a költözés/maradás mellett. Itt olyan kifejezések voltak a jellemzők, mint a „szép”, „tetszik”, „jó itt”, valamint a család, mint helyben tartó erő jobban megjelenik. Figyelemre méltó, hogy az említett lengyel melegmigrációs tanulmányban is 19 százaléknyi, egyéb válaszok többnyire ilyen megfoghatatlan szubjektív kifejezésekből álltak, mint például a „jobb élet miatt” (Szulc 2019).

Azoknak, akik úgy nyilatkoztak, hogy biztosan nem költöznének, döntése összefüggésben áll azzal, hogy szubjektíven kötődnek a lakóhelyükhöz, szeretik és megszokták azt, úgy érzik, hogy minden odaköti őket, és ezek mint ott tartó erő jelennek meg. Akik biztosan költözési szándékot nyilvánítottak ki, ez összefüggésben van a gazdasági és társadalmi kapcsolatokkal összefüggő motivációkkal.

VI. Összefoglalás

A kutatásból kiderül, hogy az általános migráció fő mozgatórugója, a gazdasági fókusz ugyanúgy erőteljesen meghatározó a magyar meleg közösség migrációjában is. Idetartozik a több munkalehetőség és a jobb megélhetés, mint vonzó tényezők. A gazdasági tényezőkhöz kívül rendkívül fontosnak tartják a célhelyen élő társadalom nyitottságát és a melegekkel szembeni elfogadás nagyobb mértékét. Tehát ez a hipotézis megállja a helyét, hogy jelentős szerepe van a meleg és biszexuális férfiak migrációjában az egyén szexuális identitásának és az ahhoz kapcsolódó társadalmi elfogadottságnak. Szulc (2019) és Stella et al. (2018) ugyanerre az eredményre jutottak, amikor a posztoszocialista országokból kiinduló, az Egyesült Királyságba kivándorolt melegek migrációs indíttatásait vizsgálták (Szulc 2019, Stella et al. 2018). Sok esetben a már elvándoroltak nagyobb és biztonságosabb szexuális szabadságról számoltak be, Stella et al. (2018) kutatási során, ami az új lakóhelyen maradást ösztönözte. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy Szulc (2019) és Cesare–Kaciano (2016) vizsgálatában az elsődleges költözési motiváció egyértelműen a jobb gazdasági helyzet és munkalehetőségek voltak, szemben ezzel a kutatással, ahol ezek ugyanakkora arányban szerepeltek, mint a társadalmi elfogadottság igénye.

A két fő költözési motiváció után megjelenik a természeti környezethez és a táj esztétikumához kapcsolódó szubjektív kötődések, érzetek fontossága. Az ismerkedési lehetőségek és az egyén szexuális identitásának kiteljesedése is határozottan megjelenik, amely eredményt számos más országban végzett melegmigrációs kutatások is megerősítenek (Alexis–Meredith 2012, Eribon 1999, Annes–Redlin 2012, Blidon 2008, Rubin 1993, Valentine–Skelton 2003, Weston 1995). A költözési dön-

tés a többségi társadalom motivációihoz képest itt gyakran kiegészül egy azonos neművel való kapcsolat létrehozásának igényével, szexuális vágyak és a nemi identitás megélésének reményével is. Taszító „push” tényezőként megjelenik a származási hely homofób hozzáállása is, az üldöztetés, megbélyegzés, kirekesztés. A jelenlegi vizsgálatban részt vevőknél ez is egy meghatározó tényező, hiszen Magyarországon a volt szocialista országokkal együtt alacsony a meleg és leszbikusok társadalmi elfogadottsága.¹¹ Ezzel együtt az intézményesítettsége is alacsony fokú, mely összefüggésben áll a demokráciadeficittel (Takács–Szalma 2020). A másik oldalról viszont vonzó tényezőként a vendégszeretőbb környezet, elfogadóbb, nyitottabb társadalom, a szexuális egyenjogúság is nagy szerepet játszik (Howe et al. 2008). Howe (2008) indokaival szemben a költözés esetében a fő vonzerő egyrészt az, hogy a nagyváros tömegében anonim módon „el tud tűnni” az illető, másrészt pedig hogy a nagyvárosi társadalom alapvetően nyitottabb. Ideköthető az is, hogy egy nagyvárosi közegben egyszerűen a magasabb népességszám miatt a nem heteroszexuális kisebbségek, tehát a meleg számok is koncentrálódnak, ezáltal lehetőség nyílik az ismerkedésre. Főleg igaz ez napjainkban, amikor az interneten keresztül lényegében gát nélkül áramlik az információ a fiatalokhoz az elfogadóbb terekről világszerte. A kifejezetten melegtereknek, meleg városnegyedeknek jelentőségét nem tudjuk meg a kutatásból. Ugyanakkor a nagyvárosi élettér és közeg nagyon vonzó számukra, hiszen ez a már korábban említett identitáserősítési fázis fő színtere. A városokba áramlás egyértelmű tendencia, de ez sem csoportspecifikus jelenség. Az a hipotézis, mely szerint magyarországi melegeknek van egy egyértelműen megfogalmazott mozgási szándékuk, és ez legtöbb esetben melegbarát helyre irányul, csak részben állja meg a helyét. Egyrészt mivel a megkérdezettek közül mindössze 25,6 százaléka tervezi biztosan, és 27,9 százaléka fontolgatja a költözést, másrészt mert ez csak az egyént vándorlásra ösztönző számos migrációs tényezőből.

A migrációs irányok a kutatásból jól kirajzolódtak, melyek azt mutatják, hogy elsősorban belföldi célzatú, azon belül is Budapestre vagy a fővárosi agglomerációba költöznének. Ennélfogva úgy tűnik, hogy magának a nagyvárosjelleget sokkal nagyobb szerepe van, mint a melegbarát jellegnek. Ugyanakkor ez a kettő nem zárja ki egymást, és nagyon sok esetben, egy-egy országban a metropoliszok társadalmi elfogadóbb és liberálisabb a melegekkel szemben. Azt is számításba kell vennünk, hogy sokaknak a Budapestre költözés egy reálisabb, könnyebben elérhető célt jelent a külfölddel szemben. Ennek vizsgálatához jó lett volna a nyelvismeretre is rákérdezni a kérdőívben. Azok, akik külföldre költöznének, egyértelműen jóléti nyugat-európai országokba mennének. A célországok lényegében teljes egészében – kivéve Spanyolországot – megegyeznek a magyar összlakossági migrációs irányokkal. Nevezetesen a legnépszerűbb külföldi célországok, Németország (8 százaléka), Ausztria (7 százaléka), Spanyolország (7 százaléka), USA (5 százaléka), Egyesült Királyság (5 százaléka).

11 <https://rainbow-europe.org/country-ranking>

Azonban egy részük, eltérően az általános magyar migrációs tendenciától, Európa leginkább melegbarát területeit választaná, mint például a fenti sorból kilógó Spanyolországot. Ezen országokon belül az urbánus nagyvárosi területeket jelölték meg a vándorlás célpontjaiként. Nem szabad elfelejteni, hogy a város nem feltétlenül a melegek végleges célpontja, hiszen számos olyan eset van, amikor az identitás kiteljesedésének szakasza után egy másik életszakaszban visszatelepülnek vidékre vagy a származási településsel megegyező méretű településre (Cesare–Kaciano 2016, Blidon–Guérin–Pace 2013, Gorman–Murray 2007). Ez a típusú, városból vidékre való visszatelepülés jelen kutatás során nem kimutatható, célzott mélyinterjú vizsgálatokkal lehetne vizsgálni.

Egyrészt a fővárosban élőknel, valamint az okokat nézve azok, akiket negatív diszkrimináció ért, vagy identitással összefüggő indokkal költöznének, sokkal inkább külföld a migrációs cél.

A születési helyhez képest a múltban lejátszódó migráció esetében a nemzetközi mobilitás foka nagyon alacsony, a belföldi viszont erős, fővárosi irányú, mely szintén nem a meleg csoport sajátossága. Itt is látható, hogy a településhierarchia csökkenésével egyenesen arányos a költözési hajlandóság. A megtartó szerepe Budapestnek a legnagyobb (25 százalék), majd ezt követik a középvárosaink (14 százalék). A múltban lezajlott költözések, illetve helyben maradások oka leginkább a munkalehetőségekhez, valamint a tanuláshoz köthető, mely ez esetben sem mondható csoportspecifikusnak.

Tehát összegezve azt mondhatjuk, hogy a magyar melegek vándorlási irányai, annak kiváltó okai majdnem teljesen megegyeznek a többségi társadalom esetében tapasztaltakkal. Azonban a különbség a társadalmi elfogadottság és a nyitott, melegbarát jelleg fontossága – ami kapcsolódik az egyén identitásfejlődéséhez –, valamint, ami az irányokat illeti, a klasszikus kivándorlási célországok kiegészülnek Spanyolországgal.

Hiányossága a kutatásnak, hogy a vidékre vagy az eredeti lakóhelyre való visszatérés nem derül ki belőle, azt további irányként célzott életútinterjúval lehetne vizsgálni. Továbbá egy hasonló vizsgálatnál jobban külön kell választani és egyértelműsíteni a taszító és vonzó tényezőket. A kutatás adatfelvétele óta eltelt négy év, mialatt a médián keresztül történő, általános LMBTQ-ellenes hangulatkeltés következtében elképzelhető, hogy növekedett a homofóbia mértéke (Takács–Swart 2021). Ettől függetlenül ennek jelenléte fontos lehet mint taszító tényező a költözést fontolgatók körében. Ennek kutatása egy újabb hasonló módszerű kérdőíves felmérés igényelne. A jövőbeli kutatások során fontosnak tartom, hogy célzott mélyinterjú módszerrel mélyebb betekintést nyerhessünk a témába, továbbá így az esetleges város-vidék irányú visszatelepülésekre is fény derülhet. Általánosságban véve a magyarországi melegek és LMBTQ csoport földrajzi dimenzióinak kutatása továbbra is nagy potenciált jelenthet az arra vállalkozó kutatók számára.

Irodalom

- Aldrich, R. (2004): Homosexuality and the city: an historical overview. *Urban Studies*, 41, 1719–1737.
- Aldrich, R. (2013): Gay migration, late 19th century to present. *The Encyclopedia of Global Human Migration*. Blackwell Publishing Ltd.
- Alexis, A.– Meredith, R. (2012): Coming out and coming back: Rural gay migration and the city. *Journal of Rural Studies*, 28, 56–68.
- Annes, A. – Redlin, M. (2012): Coming out and coming back: Rural gay migration and the city. *Journal of Rural Studies*, 28(1), 56–68. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2011.08.005>
- Berényi, I. (2006): A funkcionális tér szociálgeográfiai elemzése. *Földrajzi tanulmányok* (23). Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet.
- Béres-Deák, R. (2015): „Mit szólnak a szomszédok?” – Azonos nemű párok családjai és a rejtőzködés dilemmája. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 5(1), 144.
- Béres-Deák, R. (2022): *Out in the Country and in the City: Discourses and Practices of Being Out in the Hungarian LGBTQ Community*. https://doi.org/10.1007/978-3-031-03792-4_32.
- Binnie, J. (2004): *The Globalization of Sexuality*. London: Sage Publications.
- Blaskó, Zs.– Gödri, I. (2014): Kivándorlás Magyarországról: szelekció és célország-választás az „új migránsok” körében. *Demográfia*, 54/4.
- Blidon, M. (2008): La casuistique du baiser. L'espace public, un espace hétéronormatif. *Echogéo* 5, 2–12.
- Blidon, M.– Guérin-Pace, F. (2013): Un rêve urbain? La diversité des parcours migratoires des gays. *Sociologie*, 4, 119–138.
- Brown, M. (2000): *Closet Space: Geographies of Metaphor from the Body to the Globe*. London: Routledge.
- Campbell, H.– Bell, M.– Finney, M. (2006): *Country Boys: Masculinity and Rural Life*. Pennsylvania State Press, University Park.
- Cant, B. (1997): *Invented Identities? Lesbian and Gay Talks about Migration*. London: Cassel.
- Cesare, Di F.– Kaciano, B. G. (2016): Situating queer migration within (national) welfare regimes. *Geoforum*, 68, 1–9.
- Chang, K-T. (2012): *Introduction to Geographic Information Systems*. New York: McGraw-Hill, 6th Edition.
- Chauncey, G. (1994): *Gay New York: Gender, Urban Culture and the Making of the Gay Male World 1890-1940*. London: Flamingo.
- Corbisiero, F. (2013): *Comunità a omosessuali. Le scienze sociali sulla popolazione omosessuale*. Milan: FrancoAngeli.

- D'Augelli, A. – Hart, M. (1987): Gay women, men, and families in rural settings: toward the development of helping communities. *American Journal of Community Psychology*, 15, 79–93.
- Eribon, D. (1999): *Réflexion sur la question gay*. Paris: Fayard.
- Fellows, W. (1996): *Farm Boys: Lives of Gay Men from the Rural Midwest*. Madison: University Of Wisconsin Press.
- Fitzgerald, R. – Winstone, L. – Prestage, Y. (2014): Searching for Evidence of Acculturation: Attitudes Toward Homosexuality Among Migrants Moving from Eastern to Western Europe. *International Journal of Public Opinion Research*, 26(3), 323–341. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edu021>
- Gorman-Murray, A. (2007): Rethinking queer migration through the body. *Social and Cultural Geography*, 8, 105–121.
- Graser, A. – Schmidt, J. – Roth, F. – Brandle, N. (2019): Untangling origin-destination flows in geographic information systems. *Information Visualization*, 18 (1), 153–172.
- Gregor, A. (2011): A homofóbia sokféle arca. In Takács Judit (szerk.): Homofóbia Magyarországon. *Szociológiai Szemle*, E 22(2): 133–137.
- Higgs, D. (1999): *Queer Sites-Gay Urban Histories Since 1600*. London: Routledge.
- Howe, C. – Zaraysky, S. – Lorentzen, L. (2008): Transgender sex workers and sexual transmigration between Guadalajara and San Francisco. *Latin American Perspectives*, 35 (1), 31–50.
- Hubbard, P. (2012): *Cities and Sexualities*. London: Routledge.
- Jordi Calabuig, S. (2022): *The rhythms of LGBT+ residents in the context of an LGBT+ tourist destination. The case of Barcelona (Spain)* Jordi Calabuig Serra Congrès du centenaire UGI-IGU. Paris: Le temps des géographes, Union Géographique Internationale UGI-IGU.
- Kincses, Á. (2023): *Nemzetközi vándorlás*. Központi Statisztikai Hivatal.
- Kirkey, K. – Forsyth, A. (2001): Men in the valley: gay male life on the suburban rural fringe. *Journal of Rural Studies*, 17, 421–441.
- Knopp, L. (1998): Sexuality and urban space: gay male identity politics in the United States, the United Kingdom and Australia. In Fincher, R. – Jacobs, J. (eds.): *Cities of Difference*. London: Guildford Publishers, 2–12.
- Lewis, R. (2023): Sexual Orientation, Gender Identity, and Asylum. Women and Gender Studies Program. Fairfax: George Mason University, 65–67. In Bean, F. D. – Brown, S. K. (eds.): *Selected Topics in Migration Studies*, 342. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-19631-7>
- Little, J. (2003): 'Riding the rural love train': heterosexuality and the rural community. *Sociologia Ruralis*, 43, 401–417.
- Little, J. – Panelli, R. (2007): "Outback" romance? A reading of nature and heterosexuality in rural Australia. *Sociologia Ruralis*, 47, 173–186.

- Lubowiecki-Vikuk, A. – Borzyszkowski, J. (2016): Tourist Activity of LGBT in European Post-Communist States: the Case of Poland. *Economics & Sociology*, 9, 192–208.
- Mort, F. (1995): Archaeologies of city life: commercial culture, masculinity and spatial relations in 1980s London. *Environment & Planning D: Society and Space*, 13, 573–590.
- Partzsch, D. (1970): Daseinsgrundfunktionen. In *Handwörterbuch der Raumforschung und Raumordnung*, Bd. 1. Hannover, 424–430
- Pirisi, G. – Trócsányi, A. (2019): Fejezetek a társadalomföldrajz világából. Pécs: Publikon Kiadó, 260.
- Rubin, G. (1993): Thinking sex – Notes for a radical theory of the politics of sexuality. In Habelove, A. – Barale, M. A. – Halperin, D.: *Lesbian and Gay Studies Reader*. London: Routledge, 3–44.
- Siskáné, Sz. B. – Halász, L. – Gál-Szabó, L. (2017): A magyar fiatalok erősödő kíváncsi szándékának kiváltó okai és jellemzői. *Tér és Társadalom*, 31/4. <https://doi.org/10.17649/TET.31.4.2885>
- Smith, D. – Holt, L. (2005): Lesbian migrants in the gentrified valley and “other” geographies of rural gentrification. *Journal of Rural Studies*, 21, 313–321.
- Stella, F. – Flynn, M. – Gawlewicz, A. (2018): Unpacking the Meanings of a ‘Normal Life’ Among Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Eastern European Migrants in Scotland. *Central and Eastern European Migration Review*, 7(1), 55–72.
- Szabó, B. A. – Sümeghy, D. (2023): Travel Patterns and Motivations of the Hungarian Gay and Lesbian Community. *Journal of Homosexuality*. <https://doi.org/10.1080/00918369.2023.2275296>
- Szegedi, G. (2019): Tanúságtételek Takács Judit: Meleg század – Adalékok a homoszexualitás 20. századi magyarországi társadalomtörténetéhez. *Szociológiai Szemle*, (2), 119–123.
- Szulc, L. (2019): *Queer #PolesinUK: identity, migration and social media. Report*. University of Sheild Department of Sociological Studies
- Takács, J. (2011): *Homofóbia Magyarországon*. Budapest: L’Harmattan Kiadó.
- Takács, J – Szalma, I. 2012: Homofóbia és az azonos nemű partnerkapcsolatok intézményesítettsége Európában. *Szociológiai Szemle*, 22, 61–88.
- Takács, J. (2018): Meleg század. Adalékok a homoszexualitás 20. századi magyarországi társadalomtörténetéhez. Budapest: Kalligram – MTA TK.
- Takács, J. – Szalma, I. (2020): Democracy deficit and homophobic divergence in 21st century Europe. *Gender, Place & Culture*, 27:4, 459–478, <https://doi.org/10.1080/0966369X.2018.1563523>
- Takács, J. – Swart, G. (2021): Több változó, több elutasítás? (More variables, more rejection?). *Socio.hu*. <https://doi.org/11.3-29.10.18030/socio.hu.2021.2.3>

- Valentine, G. – Skelton, T. (2003): Finding Oneself, Losing Oneself: The Lesbian and Gay 'Scene' as a Paradoxical Space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27 (4), 849–866.
- Weston, K. (1995): Get to a big city: sexual imaginary and the great gay migration. *Gay and Lesbian Quarterly*, 3, 253–277.
- Wimark, T. – Östh, J. (2014): The City as a Single Gay Male Magnet? Gay and Lesbian Geographical Concentration in Sweden. *Population. Space and Place*, 20.

Internetes források, felmérések

- EUROSTAT: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3>
- FRA (2020): Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: EU LGBTI survey II A long way to go for LGBTI equality – Country data, Hungary. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbti-survey-country-data_hungary.pdf
- Háttér Társaság – LMBTQI kutatás (2023): <https://hatter.hu/tevekenysegunk/kutatasok/lmbtqi-kutatas-2023>
- Ipsos (2023): LGBT+ Pride Study 2023 Global Survey. [https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/Ipsos százalék20LGBT százalék2B százalék20Pride százalék202023 százalék20Global százalék20Survey százalék20Report százalék20- százalék20rev.pdf](https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/Ipsos%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20LGBT%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Pride%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k202023%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Global%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Survey%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Report%20-%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20rev.pdf)
- Ipsos (2021): LGBT+ Pride 2021 Global Survey. [https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-06/LGBT százalék20Pride száza- lék202021 százalék20Global százalék20Survey százalék20Report_3.pdf](https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-06/LGBT%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Pride%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k202021%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Global%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Survey%20sz%C3%A1z%C3%A1l%C3%A9k20Report_3.pdf)
- Karsai, D. (2015): The social exclusion of lesbian, gay, bisexual and transgender people in Hungary Results from the LGBT Survey 2010. <https://hatter.hu/kiadvanyaink/lgbt-survey-2010-summary>
- KSH: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html
- PlanetRomeo (2018): The Big Gay Survey Results. <https://www.romeo.com/wp-content/uploads/2018/02/BigGaySurvey-Results-PlanetRomeo-HU.pdf>
- STATISTA: <https://www.statista.com/statistics/557777/average-annual-salaries-in-europe/>

1. számú melléklet – KÉRDŐÍV (KIVONAT)

I. Lakóhely/térbeliség kérdéskörei

1. **Jelenlegi lakóhelye:** _____ Város vagy falu 1.2. **Hol született:** _____2. **Mióta él jelenlegi lakóhelyén?** _____ tt születtem3. **Miért költözött oda/miért maradt ott?** _____
_____4. **Tervezi, hogy elköltözik?** Igen Nem4.2. **Ha már most mehetne máshova, hova költözne és miért?** _____
_____5. **A jelenlegi lakóhelyét mennyire érzi nyitottnak, biztonságosnak az LMBT turisták számára? (1 – egyáltalán nem, 5 – nagyon)**

1 2 3 4 5

6. **Lakóhelyváltásnál mekkora szerepe van az alábbi tényezőknek? (1 – nem számít, 5 – nagyon számít)**

• Megfelelő munkahely	1	2	3	4	5
• Minőségi, egészséges lakókörnyezet	1	2	3	4	5
• Zöldterület közelsége	1	2	3	4	5
• Jó közlekedési kapcsolatok	1	2	3	4	5
• LMBT szolgáltatások, lehetőségek	1	2	3	4	5
• Sportolás, kultúra, szabadidő-eltöltési lehetőség	1	2	3	4	5
• Egyéb, éspedig: _____	1	2	3	4	5

7. **Ön meleg/LMBT lakónegyedben él?** Igen Nem8. **Ismer-e meleg lakónegyeddel rendelkező várost bárhol a világban?** Igen Nem9. **Ön szívesen élne olyan városrészben, ahol többségében Önhöz hasonló orientációjú közösség él?** Igen Nem10. **Ön LMBT közösség tagjának érzi magát?** Igen Nem11. **Melyik az Önhöz legközelebbi város ahol LMBT közösségben tudna szórakozni?** _____

12. Melyik az Önhöz legközelebbi város ahol LGBT közösségben tudna ismerkedni? _____

13. Melyik településre jár/járna szórakozni?

_____ Nem járok

14. Boldognak érzi-e magát?

Határozottan igen Inkább igen Inkább nem Egyáltalán nem

II. Általános kérdéskörök

15. Életkora: _____ **15.2.Neme:** férfi nő transznemű egyéb

16. Szexuális orientációja: heteroszexuális meleg lesbikus
 biszexuális egyéb

17. Amennyiben LGBT+, felvállalja-e azt a mindennapokban?

Igen, teljes mértékben Részben Nem

18. Érte-e Önt az elmúlt egy évben hátrányos megkülönböztetés azért, mert LGBT+ tagja? Igen Nem

19. Családi állapota: egyedülálló kapcsolatban (monogám)
 kapcsolatban (poligám) családos (gyermekkel)

20. Legmagasabb iskolai végzettsége: általános iskola szakiskola
 középiskola (érettségi) egyetem (Ba/Bsc) egyetem (Ma/Msc)
 doktori (PhD)

21. Milyen beosztásban dolgozik? Alkalmazott Középvezető
 Vezető Vállalkozó Tanuló Álláskereső Nyugdíjas

22. Összességében mennyire érzi magát boldognak?

Egyáltalán nem Inkább nem Inkább igen Határozottan igen

23. Hozzávetőlegesen mennyi a havi nettó jövedelme? _____ Ft.

Nem szeretnék válaszolni

24. Ön szerint melyek Európa legjellemzőbb LGBT utazási célterületei?

_____